

ВПЛИВ ІНТЕГРОВаних ПОЛІХУДОЖНІХ ПРОГРАМ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ЧУТТЄВОЇ СФЕРИ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядається вплив інтегрованих поліхудожніх програм з образотворчого мистецтва на формування емоційно – чуттєвої сфери школярів, аналізуються форми переживання почуттів, основні емоційні ста-ни.

Мистецтво віддзеркалює сутність культури, сприяє не тільки засвоєнню унікальних надбань людства, а, що найперше, – створенню власного духовного світу. Його вважають найсприятливішим засобом залучення дитини до культури і духовних цінностей. Багато учнів захоплюється малюванням, ліпленням, живописом, музикою, але не всі з них зацікавлені шкільними уроками музики чи образотворчого мистецтва. Як і раніше, школа орієнтована на розвиток в учнів переважно раціонального мислення, це відведення більшої кількості годин на тиждень для вивчення природничої та математичної галузі.

На жаль, ми переконуємось, що у старшому віці – саме тоді, коли школярі починають цікавитись і посправжньому розуміти художні цінності, – в них формується естетична свідомість і поведінка, зростає схильність до інтеграції різних видів художньої творчості, школа "відлучає" учнів від цілеспрямованого впливу мистецтва і раціонального мислення, але цього недостатньо для того, аби вирішувати проблеми суспільного життя. Формування всебічно розвиненої, духовно багатой особистості полягає у застосуванні методологічних підходів до освітньої галузі "мистецтво".

Першим методологічним підходом можна вважати інтеграцію предметів художньо-естетичного циклу, завдяки якій знання з різних видів мистецтва забезпечують цілісне його осягнення. Відомо, що термін "інтеграція" (від латинського *integer*) в педагогіці означає процес відновлення цілісності глибоких і стійких зв'язків у змісті навчального предмета для досягнення ефективного кінцевого результату за найменший проміжок часу [1].

Метою інтеграції є підвищення ефективності пізнання й розвитку незалежно від того, на якій інформації базується зміст предмета – наукових знаннях, способах діяльності чи досвіді емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, що дозволяє розподілити навчальні предмети за їхніми провідними компонентами, створити сприятливі умови для інтеграції.

Формування таких якостей, як оригінальність, гнучкість, глибина, цілеспрямованість, раціональність, широта, критичність в процесі духовного розвитку особистості найактивніше розвиваються за умов інтерактивного підходу до викладання предметів художньо-естетичного циклу.

В українській педагогіці мистецтва існує невеликий досвід теоретичного та експериментального дослідження різних аспектів проблеми інтеграції – це традиційні "міжпредметні зв'язки" та "поліхудожня освіта".

Інтегровані поліхудожні програми з образотворчого мистецтва підпорядковані основній ідеї – формуванню всебічно розвиненої особистості. Вони повинні враховувати нові сучасні підходи до роботи з дітьми, науково-методичні концепції, технології і не просто використовувати матеріал інших мистецтв як приклад для аналогії чи ілюстрації. Поліхудожній інтегрований підхід відрізняється цільністю загальних законів сприйняття, переживанням і вираженням в різних видах мистецтва [2].

Недостатньо дослідженим аспектом є вплив інтегрованих поліхудожніх програм на особистість учня та формування емоційно-чуттєвої сфери у школярів. Почуття та емоції передбачають виникнення у дитячій свідомості взаємодії різних чуттєвих аналізаторів, таких як:

- слухові аналізатори;
- зорові аналізатори;
- дотикові (екстероцептивні відчуття);
- неспокою, напруження (інтероцептивні відчуття);
- нікестетичні (пропріоцептивні відчуття).

Багатство емоційної сфери учня виражається у різних формах:

- *чуттєвий тон;*
- *емоція;*
- *настрій почуття;*
- *стрес;*
- *пристрасть.*

Настрій є важливим фактором в поліхудожньо-інтегрованому підході. Психологія трактує його як загальний емоційний стан людини, що характеризує її життєвий тонус упродовж певного часу. Він буває бадьорим, радісним, сумним, пригніченим, спокійним, збудженим. Настрій створюється за допомогою живих звуків, слова, фарб, форми, ритму, рухів. У даному процесі діти повинні бути свідками і учасниками. Слова, звуки, рухи мають виникати на очах дітей в живому видінні і по можливості їхніми власними силами, їх голосами, очима, руками.

Як результат узагальнення емоційного досвіду виникають *почуття*, які теж є важливим фактором в інтегрованому підході. Поділяються вони на моральні, інтелектуальні, естетичні. Естетичні почуття виникають і розвиваються при сприйманні і створенні людиною прекрасного. Вони суб'єктивно переживаються людиною у своєрідних станах художньої насолоди. Найчастіше з'являються при сприйманні природних ландшафтів, творів мистецтва та вчинків людей, під час вивчення й ознайомлення з народними і художніми традиціями та звичаями і особливостями народно-ужиткового мистецтва у місті та селі, у родинах, з місцевими художніми пам'ятниками, з історією рідного краю, з досягненнями світової культури та мистецтва.

Емоції тісно пов'язані з почуттями і є важливим чинником емоційної сфери дитини. Вони дуже різноманітні. За ступенем впливу є стенічні і астенічні. Стенічні емоції, викликані на інтегрованих уроках з образотворчого мистецтва, спонукають до дії, вчинків, стимулюють діяльність організму [3].

Інтегровані поліхудожні програми з образотворчого мистецтва повинні формувати у школярів "фундаментальні емоції" (позитивно-емоційний стан):

- *інтерес*;
- *радість*;
- *здивування*.

Інтерес є одним із провідних мотивів навчання. Завдяки йому виникає духовне піднесення, витонченість духовних потреб дітей. Він супроводжує пізнавальний процес в бажанні глибше ознайомитись з мистецтвом і зрозуміти його. Виникненню інтересу сприяє новизна інформації, яку одержує учень за допомогою музики, танцю, образотворчого мистецтва, театральні-ігрових імпровізацій; сприяє нагромадженню мистецтвознавчих знань, вмій, практичних професійних навичок.

Підвищуючи життєвий тонус людини, *радість* породжує відчуття бадьорості, впевненості у собі та особистої значущості, здатності до подолання життєвих перешкод. Почуття радості, яке виникає в учнів під час захоплення роботою, допомагає в бажанні брати участь у загальній справі і є неодмінною передумовою виховного і розвивального впливу мистецтва.

Не маючи чітко вираженого позитивно чи негативно вираженого забарвлення, *здивування* є короткочасною емоційною реакцією на раптові події. Воно може бути викликане під час використання інтегрованих підходів на уроках образотворчого мистецтва. У момент виникнення здивування гальмує всі попередні емоції і спрямовує увагу учня на викладання вчителем нового матеріалу, пояснення чи повторення.

Поліхудожній інтегрований підхід відрізняється цілісністю загальних законів сприйняття, формуванням позитивних емоцій, естетичних почуттів у різних видах мистецтва. Споріднення мистецтв за допомогою емоцій та почуттів допомагає перекладати одне художнє явище на мову іншого. Слова вчителя, вірші, оповідання перетворюються на мову реальних звуків, фарб, рухів, форм.

На уроках мистецтва колір буває звучним, ритмічним, розповідним, музика – танцювальною, рухливою, кольоровою. Взаємодію й інтеграцію різних видів художньої діяльності і творчості дітей на заняттях потрібно свідомо планувати в програмі в цілому і на окремих заняттях. Поліхудожній підхід, порівняно з монохудожнім, ефективніший у роботі з дітьми. Він розкриває глибокий самостійний інтерес до мистецтва. Художній розвиток може бути досягнутий лише через живу участь і творчість самих дітей [4].

Програми з образотворчого мистецтва своїм змістом показують можливість реалізації впливу поліхудожнього інтегрованого підходу на формування емоційно-чуттєвої сфери школярів, завдяки чому формуються естетична свідомість, смак, благородство і поведінка школяра, здатність до активної участі у всіх сферах людської діяльності. Діти часто самі підштовхують педагога на такі форми і методи занять, які не передбачені у педагогічній літературі.

У сучасних умовах існує безліч теоретичних й емпіричних пошуків для кращого оновлення змісту загальної мистецької освіти. Роль учителя при цьому полягає в тому, щоб у вільному діалозі залучити учнів до своїх суджень та оцінок і, разом з тим, уважно поставитись до їх власних суджень, намагаючись їх зрозуміти.

Методологічні підходи вимагають від учителя високого професійного рівня викладання, творчої свободи, постійного, невтомного пошуку, індивідуального бачення та втілення основних ідей програми. Завдяки застосуванню цих ідей створюються певні умови для опанування учнями багатств естетичної й художньої культури та залучення до соціокультурної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навч. посібник. – К., 2002. – 270 с.
2. Мистецтво та освіта: Науково-методичний журнал. – № 3. – 2002. – С. 27-30.
3. Степанов О.М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки: Навч. посібник. – К., 2005. – С. 173 -183.
4. Комплекс интегрированных полихудожственных программ по изобразительному искусству / Под ред. Б. Юсова. – М., 2000.

Матеріал надійшов до редакції 11. 03 2005 р.

Поддубная О.М. Влияние интегрированных полихудожественных программ по изобразительному искусству на формирование эмоционально-чувственной сферы школьников.

В статье рассматривается влияние интегрированных полихудожественных программ по изобразительному искусству на формирование эмоционально-чувственной сферы школьников, анализируются формы переживания чувств, основные эмоциональные состояния.

Piddubna O. M. The Influence of the Integrated Polyartistic Curricula in Visual Arts on the Formulation of Emotional and Sensitive Spheres of Students' Personalities.

The article highlights the influence of the integrated polyartistic curricula in visual arts on the formulation of the emotional and sensitive spheres of students' personalities and analyzes the forms of feelings and major emotional conditions experienced by the students.